

*Getuigenissen. Verhoren van verdachten en getuigen uit
Belgische rechtbanken (1700-1900) onderzocht*

**Instructies bij het corrigeren van de getuigenverklaringen
uit het archief van de Brugse schepenbank (1700-1795)**

Dr. Tom Bervoets (Vrije Universiteit Brussel)
Coördinator Getuigenissenproject

www.getuigenissen.org

<https://www.madoc.ugent.be/s/getuigenissen-2-0/>

Inleiding

In 2019 ging aan de Vrije Universiteit Brussel ‘Getuigenissen’ van start, een interdisciplinair burgerwetenschapsproject dat getuigenverklaringen en verhoren van verdachten, bewaard in procesdossiers uit het archief van Belgische criminele rechtbanken (1700-1900), op grote schaal wil digitaliseren, transcriberen en valoriseren voor wetenschappelijk onderzoek. Een eerste deelproject concentreerde zich op materiaal van de Brugse schepenbank (achttiende eeuw) en van de correctionele rechtbank van het arrondissement Brugge (negentiende eeuw) en werd uitgevoerd op het Zooniverse-platform. Sindsdien beschikken we over een eigen transcriptieplatform (<https://www.madoc.ugent.be/s/getuigenissen-2-0/>), waar geïnteresseerde vrijwilligers ons kunnen helpen met het ‘transcriberen’ (= woord voor woord overschrijven) van eeuwenoude getuigenverklaringen en verhoren. Neem zeker eens een kijkje en doe mee, historische sensatie gegarandeerd!

Getuigenissen Brugge resulteerde in meer dan 3000 uitgeschreven teksten, waaronder meer dan 1000 voor de achttiende-eeuwse schepenbank. Het is dit laatste materiaal dat we hebben gebruikt om via het platform Transkribus een automatisch tekstherkenningsmodel te ontwikkelen, specifiek voor de overige getuigenverklaringen die in deze periode door de Brugse schepenen werden opgetekend. De steekproefjaren (1730, 1740, 1750,...en soms ook het voorgaande jaar wanneer er te weinig materiaal voorhanden was) op Zooniverse vertegenwoordigden immers slechts ca. 10 % van alle getuigen die in de loop van de achttiende eeuw een verklaring voor de schepenbank aflegden in criminele zaken. In eerste instantie gebruikten we de achttiende-eeuwse transcripties van Getuigenissen Brugge, goed voor meer dan 1800 pagina’s trainingsmateriaal, om de computer te leren het handschrift van de klerken van de schepenbank te herkennen. Het HTR (Handwritten Text Recognition)-model dat we hiermee ontwikkelden, bleek voor bijna 95 % in staat om ook andere, niet-getranscribeerde getuigenverklaringen van de schepenbank, te kunnen lezen en ontcijferen.

Daarop digitaliseerden we met de hulp van het Rijksarchief de verklaringen uit alle jaren van de achttiende eeuw die niet in de oorspronkelijke steekproef waren opgenomen. Elke individuele verklaring kreeg metadata toegewezen (naam en voornaam van de getuige, datum waarop de getuigenverklaring werd afgelegd,...) en werd vervolgens op Transkribus gezet, waar het HTR-model een automatische transcriptie ervan genereerde. Die getranscribeerde tekst is goed leesbaar, maar zeker niet foutloos. Soms heeft de computer zich vergist in één of een beperkt aantal letters, hier en daar was het geschrift zodanig kriegelig dat hele woorden of zelfs delen van zinnen foutief werden getranscribeerd. Om die onzorgvuldigheden eruit te halen doen we een beroep op jou! Vooraleer je aan de slag gaat, vragen we je om even deze korte handleiding te lezen. Op die manier kunnen we erin slagen

om tot een zo homogeen mogelijk tekstcorpus te komen, dat ons zal toelaten om tal van facetten van het dagelijkse leven in achttiende-eeuws Brugge en omgeving voor het eerst (grootschalig) in kaart te brengen.

Invoeren in detail

Hoe ga je te werk?

-Je maakt een profiel aan op VeleHanden.nl, logt in en selecteert het project ‘*Actum in camera. Getuigenverklaringen uit het archief van de Brugse schepenbank (1700-1795)*’.

-Je klikt op ‘invoeren’.

Actum in camera. Getuigenverklaringen uit het archief van de Brugse schepenbank (1700-1795)

0%

Help ons mee de automatisch getranscribeerde achttiende-eeuwse getuigenverklaringen uit het archief van de Brugse schepenbank te corrigeren en draag zo je steentje bij aan het onderzoek naar het dagelijkse leven in het verleden!

5,381 scans

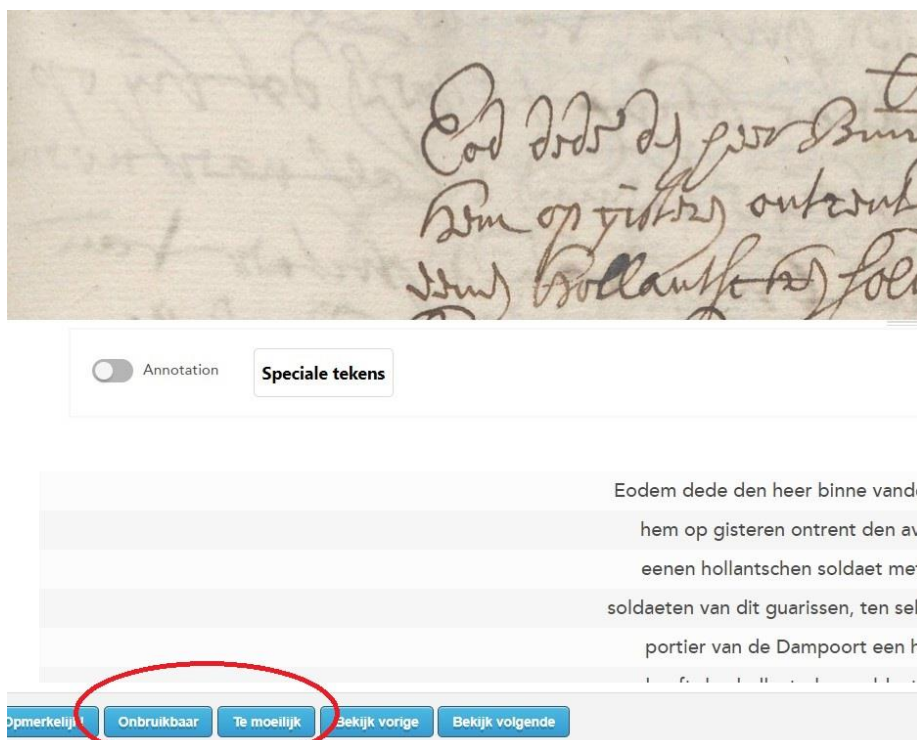
10 deelnemers

invoeren controleren beheren

Bekijk projectpagina

1 scan ingevoerd, 0 scans gecontroleerd, 2 punten verdiend

-Je krijgt een scan en een invoerscherm te zien waarin je regel voor regel de reeds automatisch aangemaakte tekst kunt corrigeren. Wanneer de scan onbruikbaar is of te moeilijk, kan je dat aangeven.

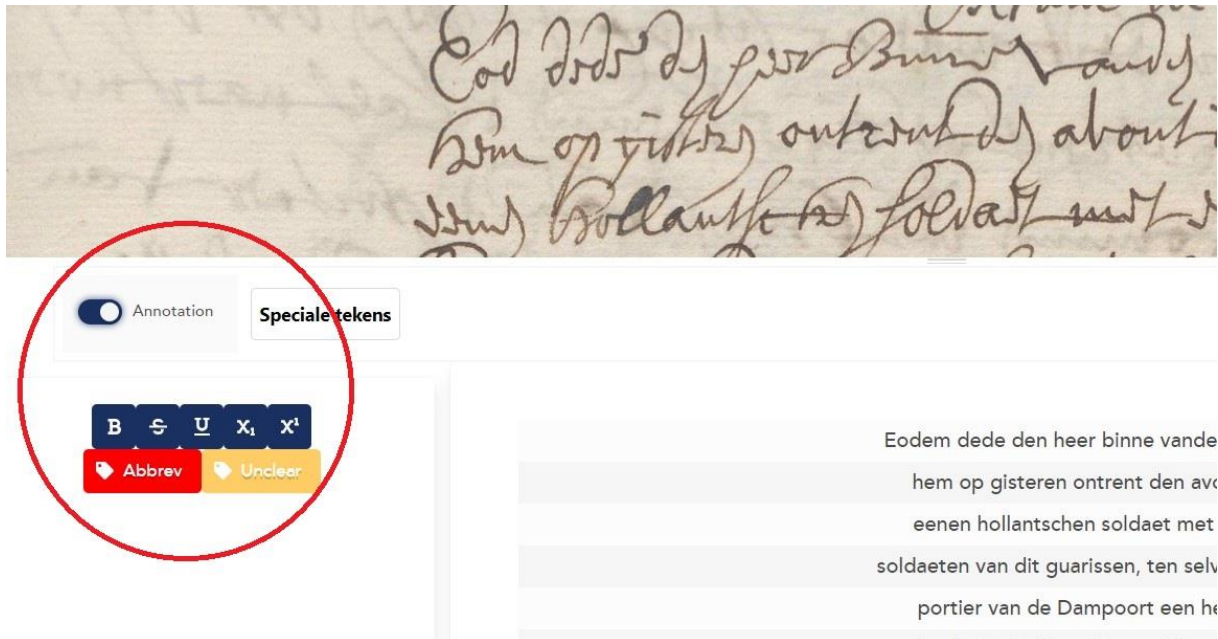
Eodem dede den heer binne vande
hem op gisteren ontrent den av
eenen hollantschen soldaet met
soldaeten van dit guarissen, ten sel
portier van de Dampoort een he

Annotation **Speciale tekens**

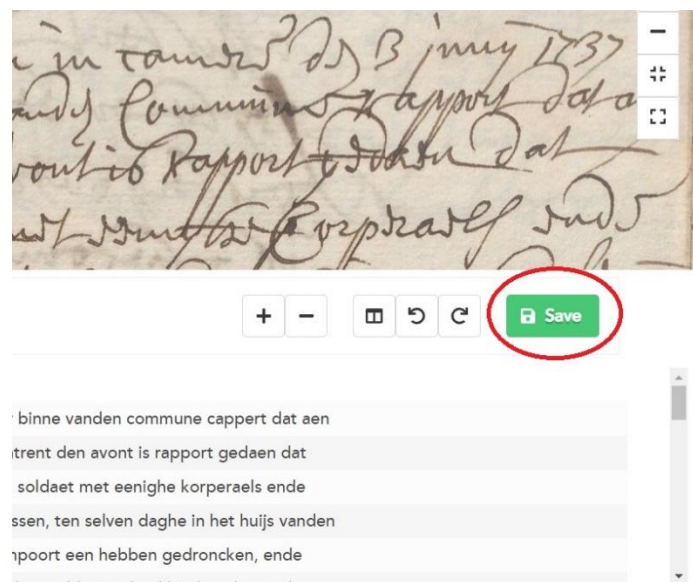
Opmerkelijk **Onbruikbaar** Te moeilijk Bekijk vorige Bekijk volgende

-Je verbetert regel per regel de transcriptie.

-Speciale tekens kan je aanduiden door te klikken op de gelijknamige knop; via de *Annotation*-knop kan je aanduiden wanneer bepaalde tekst door- of onderstreept is.

-Wanneer je klaar bent met de correctie klik je op 'Save'. Gebruik deze knop ook om je werk tussentijds op te slaan en er op een ander moment verder aan te werken. De scan blijft dan 48 uur voor jou bewaard.

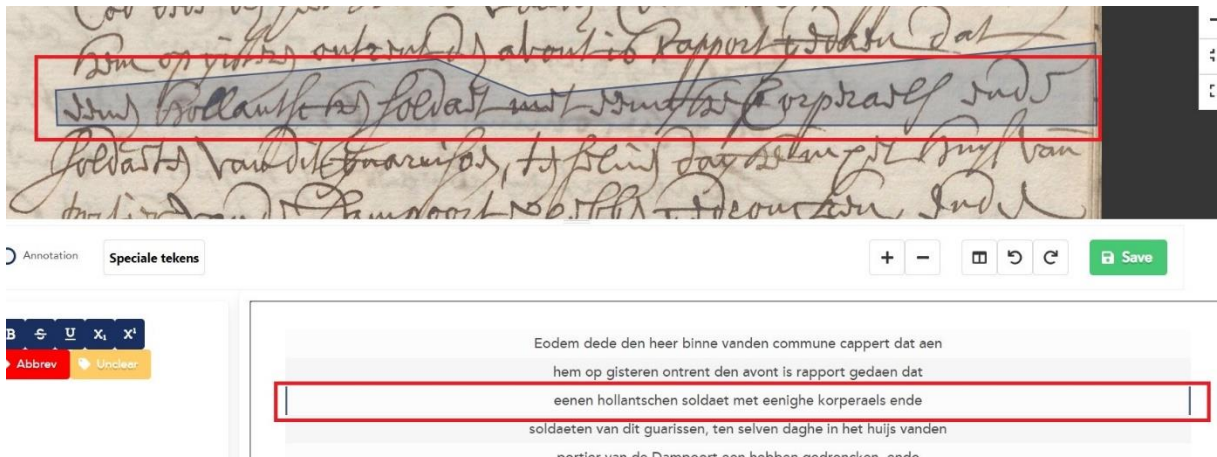
-Opmerkelijke vondsten kan je signaleren door onderaan links gebruik te maken van de knop 'Opmerkelijk!'

-Om de scan te bekijken die jouw beeld voorafgaat of volgt, klik je respectievelijk op 'Bekijk vorige' of 'Bekijk volgende'.

De scan

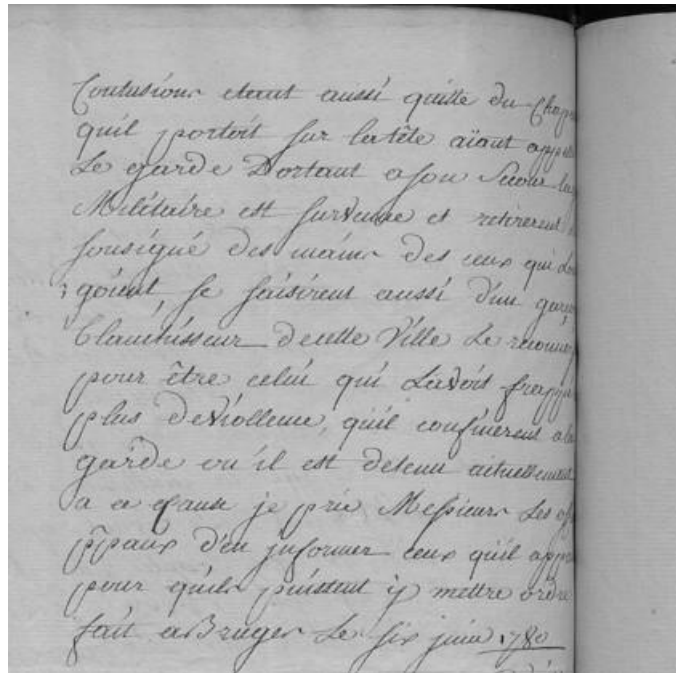
-Met het plus- en minteken kan je in- of uitzoomen.

-Het donkerblauwe vlak geeft aan waar je bent op de scan. Let op dat je alleen de tekst transcribeert/corrigeert die binnen het donkerblauwe vlak valt. Alle woorden of zinsdelen die daar buiten staan, zijn niet herkend door de computer en hoef je ook niet te doen.

-Hier en daar is de eerste regel op de scan niet de regel van de transcriptie. Zolang de geschreven regel overeenkomt met de getranscribeerde regel is er echter geen probleem en laat je dat zo staan.

-In het algemeen blijf je **zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst** en pas je de woorden dus niet aan naar het hedendaagse Nederlands: 'jaer' en 'knecht' in plaats van 'jaar' en 'knecht' bijvoorbeeld. Dat geldt ook voor plaats- en persoonsnamen: 'Eselpoorte', 'Sint Baefs Vyfve', 'Doornijck', 'Gendt' en 'Steenstraete' in plaats van 'Ezelpoort', 'Sint-Baafs-Vijve', 'Doornik', 'Gent' en Steenstraat. Ook wat hoofdletters betreft, hou je je zoveel mogelijk aan wat er geschreven staat, tenzij ze midden in een zin staan. In dat geval neem je ze niet over. Soms bleek het niet mogelijk om een pagina integraal te kunnen scannen zonder dat we beschadigingen aan het register riskeerden. Het gevolg hiervan is dat er bepaalde letters in de plooi niet of nauwelijks leesbaar zijn. Vaak betreft het slechts één of enkele letters en blijkt uit de context wel wat er precies geschreven staat. In dat geval mag je het woord volledig schrijven.

Zijn er te veel letters niet of onvoldoende leesbaar, beperk je je tot de letters die het automatische tekstherkenningsmodel transcribeerde. Onzekere letters of woorden kan je markeren met de knop 'Unclear'

-Wat ÿ/ij betreft, neem je ook hier over wat er staat geschreven, al dan niet met de puntjes die erboven staan.

-Op vlak van interpunctie volg je wel de moderne spellingsregels, dus een punt aan het einde van een zin.

-Afkortingen schrijf je niet voluit, tenzij het volledige woord slechts 1 of maximum 2 letters langer is. Je hoeft ze ook niet aan te duiden in de tekst.